

מרכז מורשת בגין-חוג פרשת שבוע
לע"נ דניאלי זוננפלד
פרשת תזריע-תורת הצרעת האדם והכהן
 שי פינקלשטיין
 רב קהילת ניצנים, בקעה ירושלים

1- ויקרא פרק יג

(א) וַיִּדְבֹר יְקֹוֹק אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
 (ב) אָדָם כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹסְפָחַת אוֹ בְהֵרַת וְהָיָה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנָיֵי הַכֹּהֲנִים:

2-רש"ר הירש ויקרא פרק יג פסוק נט

לשון הפתיחה היא: "אדם כי - יהיה וגו'" (פסוק ב); ומצאנו לשון כעין זו רק בראש שתי תורות אחרות: "אדם כי - יקריב וגו'" (לעיל א, ב); "אדם כי - ימות באהל" (במדבר יט, יד). בשתי אלה, בתורת הקרבנות ובתורת טומאת אוהל, הרי לשון "אדם" מזכירה את האדם - בשלמות ייעודו וכבודו; ומבחינה זו יש להבין את הלכות הקרבנות וטומאת אוהל. וכעין זה יש להבין גם כאן את לשון "אדם כי - יהיה בעור - בשרו": "עור - בשרו", שנפגע על - ידי נגע, נתפס מבחינת יחסו ל"אדם". הנגע פגע ב"עור בשר אדם". העור הוא אפוא כלי שרת לבשר האדם: הוא "ער" לרשמים הבאים אליו מן העולם (עי' פי' בראשית עמ' מד); ובתפקיד זה הוא משרת ל"כרוז", שנמסר ל"נציגו של ה'"; כי "האדם" נועד להיות "דומה" לאלוהיו, "הדום רגליו" עלי אדמות (עי' פי' שם עמ' כ); ו"בשר" הגוף נמסר לו כ"מבשר" לצורך קיום ייעודו הנעלה (עי' פי' שם עמ' מב). מי שנועד להיות "אדם", יראה בנגע אצבע אלוהים, ש"נגעה" בעור בשרו. הוא, שנברא למלא את רצון ה', להיות דומה לו בטיפוח האמת והצדק - הוא שהזהר על - ידי הנגע שפגע בו; שהרי אצבע אלוהים פגעה בעורו, המעביר אליו את מעמדו בעולם; כך הזהר על הניגוד הגמור - שבין חייו בעולם לבין ייעודו בעולם.

3-רש"ר הירש בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כז

(כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו. ביטוי זה נשנה כאן פעמים מספר, והרי כאן הדגשה מיוחדת: לבושו הגופני של האדם הוא ראוי לאלהים והולם ייעוד אלהי. כך לימדנו תורה להכיר ולהעריך את כבודו האלהי של הגוף. ואכן, לא באה תורה רק לקדש את הרוח, אלא בראש ובראשונה: לקדש את הגוף. הנה זה היסוד לכל מוסר אנושי: גוף האדם על כל יצריו וכוחותיו נברא בצלם האלהים; ושומה על האדם לקדש את גופו כראוי לייעודו האלהי. אין לך דבר, החותר תחת כל מוסר, כאותו רעיון תעתועים, המפצל את נפש האדם: הוא מודה בכבודה האלהי של הרוח ומורה לה להתעלות לעולמות עליונים; ואילו לגוף הוא מרשה שרירות משולחת רסן, להתהולל כבהמה בכיעור החושניות; ולגאוני הרוח אף יעניק חנינה מיוחדת - על כל שחיתות מוסרית של הגוף. לא כן ייעוד האדם, כפי שנצטייר בתורת ה'. קדושת הגוף ושמירת צלמו האלהי הן יסוד מוסד לכל זיכוך מוסרי ותנאי לכל מעלה רוחנית. וככל שהרוח מבקשת להתעלות, כן גוברת הדרישה לקדושת הגוף. שעה שהקב"ה כרת ברית עם ישראל, וכך חזר והקים את האנושות הטהורה, - פתח במצות מילה, המקדשת את הגוף. ומצוות רבות הכתובות בתורה לא באו אלא לצורך תקנת הגוף: להוליד את הגוף, לזונו ולקיימו בהכשר טהרת הצלם; למען יוסיף הגוף להיות צלם אלהים - ולא טמא, שקץ ותועבה

4-רש"ר הירש ויקרא פרק יג פסוק נט

אולי יש בדברים הבאים מקצת מן האמת. העור הוא בית החושים של הגוף; הוא קולט רשמים מן העולם החיצוני ומעביר אותם לגוף. עתה אצבע אלוהים פגעה בעור ונתנה בו "נגע צרעת"; והרי כאן סימן חיצוני לריקבון פנימי (ראה פי' פסוק ב); אות היא, שהנפגע חולה מבחינת תפיסתו את העולם

שמסביבו. שוב אין הוא יודע לקלוט מעולמו את רשמי האמת, הצדק והטוב; תפיסתו את העולם איננה אפוא אמיתית, צודקת וטובה.

שיער - מבחינה פיזיולוגית - הוא ניגוד לעור. הוא מיכסה המגן של העור, ואיננו קולט רשמים מן החוץ; הוא מצמצם את רגישות העור - ובכך מגן עליה. נמצאת זו המשמעות הנפשית של התפשטות הנגע בשיער: אות היא, שלא רק חסרים רשמים אמיתיים וטובים, אלא מתקבלים - באורח חיובי - רשמים רעים, שהיה מן הדין להרחיק אותם. אך היא הדבר כאשר יהא: כדרך שפשיון מורה על הגברת כוח הנגע - בעצם התפשטותו בשטח העור - אף הפיכת שיער לבן היא בבחינת פשיון; אלא שהפשיון הוא בכיוון אחר: החיורון עלה עד לשיער. משום כך שיער לבן שקדם לבהרת ו"שער פקודה" הם טהורים (ראה פ"א פסוק ג). הראשון - לפי שאין בו משום התקדמות של הנגע כל עיקר; האחרון - לפי שאין בו משום התקדמות של הנגע העומד לדיון.

אם נשווה לנגדנו את כלל תורת הנגעים, נראה בהם מוסר גדול של ההשגחה האלוהית הפרטית. במדינה היהודית האלוהית יש עונש ותיקון גם לאותם חטאים חברתיים - כגון גאווה, שקר, צרות עין, מלשינות וכו' - שהם מחוץ לסמכות דין בשר ודם. ה' בעצמו מקטרג ומעיד עליהם ומפרסם אותם ברבים. וכך אמרו בתורת - כהנים (לקמן יד, לה): "ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר - לאמר, יאמר לו הכהן דברי כיבושין; בני, אין הנגעים באים אלא על לשון הרע וכו'".

5-אברבנאל ויקרא פרק יג

כי בראשונה יתראו האותות בעור ומהם לעמוד על הבשר שהעור שעליו הוא מעופש ונפסד. ומאשר הדברים האלה יובחנו באדם מפני יושר מזגו ושוויו שמפני זה בצאתו מיושרו יפסיד האויר ויתעפש ויזיק לבני אדם הקרובים אליו בטומאתו. לכך אמר אדם כי יהיה בעור בשרו כי במה שהוא אדם ישר ושוה המזג אפשר שיקרה לו זה שיצא מן השווי ויעפש גופו ויזיק ויטמא לבני אדם מה שאין כן בב"ח הבלתי מדברים. וזה טעם למה הזהירה תורה כל כך על הצרעת ולא עשה כן על יתר החלאים שלא היה זה מפני היותו חולי מתדבק אלא מפני הטומאה שהמצורע מטמא אחרים. והטומאה היא מיוחסת לנפש כמו שאמר' ולא תטמאו את נפשותיכם. ומפני הטומאה היתה כל ההנהגה הזאת. גם שחולי הצרעת יפסיד האויר מה שאין כן בשאר החלאים שאינם מטמאים את הנפש ולא מפסידים את האויר ומחללים המקדש והמחנה הקדוש. ולא יחס ראיתו אל הכהן להיותו חכם בחכמת הטבעים והרפואות אלא מפני שהכהן הוא המזהיר על הטומאות הוא המטמא את הטמא ומטהר הטהור גם שקרבנות המצורע יהיו על ידי הכהן ולכך היו דיני הצרעת ומשפטיה על פיו

6-משך חכמה ויקרא פרשת תזריע פרק יג פסוק ב

(ב) והובא אל אהרן הכהן וכו'. ענין הנגעים שנמסרו לאהרן הכהן, הוא מסתרי התורה אשר הטומאה והטהרה תלוי בכהן. אמנם יש לומר דהנה הנגעים היא מחלה המדבקת עד שאמרו במדרש רבה ובתלמודין כתובות (עז, ב) דלא עיילי למבואיה, ולכן (להלן פסוק מה) "טמא טמא יקרא". וההתעסקות בו הוא ענין מסוכן וצריך לזה השגחה נפלאה פרטיות, אשר העוסק ינוצל מזה ויהיה נבדל אשר אליו לא תדבק הנגע. לכן בחרה התורה זה בבני אהרן אשר המה נבדלים משאר ישראל ומושגחים בפרטיות יותר, וכמו דכתיב (דברי הימים - א, כג, יג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים".

7-אור החיים ויקרא פרשת תזריע פרק יג פסוק ג

וראהו הכהן וטמא אותו. תלה הכתוב הטומאה בפה כהן, על דרך אומרם ז"ל (שבת קיט ב) ב' מלאכים מלויים את האדם בליל שבת לביתו וכו' וגם מלאך טוב עונה בעל כרחו וכו', והנה לצד שהכהן הוא המכפר על ישראל מטומאתם ומתחלואיהם לזה יצו ה' שיסכים על טומאה זו שקנתה מקומה באיש ההוא, עד שובו לפני ה' ואז יבער ה' ממנו טומאתו: